

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות יג.

עין משפט נר מצוה

נא א מ"י פ"ו מהלכות יבום הלכה כה טו"ע א"ע סימן קעג טע"ו:
נב ב מ"י פ"ה הלכה יב טו"ע א"ע ט"ז סעף ג':

תורה אור השלם
1. וְאֵשֶׁת אֶל אֲחֵיהָ לֹא תִקַּח לְצַר לְגֻלוֹת עֲרוּתָהּ עֲלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: וַיִּקְרָא יי"ח

רום' חד מקמאי מחזיר גרושתו כולן מותרות: פתני' ב"ש מכשרין ובי' פוסלין לכהונה ובבבליה לפסול לה נדתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זה והתורמת הקדשים לא תאכל כגון שבועלה לזר אצלה פסלה לתרומה ולכהונה מק"ו דגרושה דמותרת לתרומה אסורה לכהונה זו שאסורה (בתרומה) אינו דין שאסורה בכהונה והכי אי' כפי' אלמנה לכהן גדול והתם אסוק' דוד אצלו מעיקרא בעי' לאפקוי מחזיר גרושתו דלאו דו מעיקרא הוא ולא פסלה לא לתרומה ולא לכהונה דהא פסול כהונה מתרומה קאתי אבל בחייבי כריתות אינ' דלאו דו מעיקרא הוא פסלה לתרומה ולכהונה מק"ו והי' אמרינן בשליה פרקיין נהי נמי דעשו והאי' יהושע אין ממזר מחייבי כריתות ומאי מפסלא. (א) והלכה כבב"ה נהי דממזר לא הוי פגום מיהא הוי דאתי כב"ז מאלמנה ולא פריך מה לתרומה שכן היא עצמה מתחללת כדפרקיין בהא מחזיר גרושתו ושי"מ דבחיבי כריתות הוא עצמה מתחללת ואע"י דלאו דו מעיקרא הוא:

א) נראה דל"ל ומאי מפסלא אפי' אם הלכה כב"ה.

ר"ב וביד אמר אין בנים בלא סימנים. אומר ר"י דלרקיך לפרש לאין עיבור זנים של קיימא מנאי להיות זלא סימנים ומיהו ומנין אתו מדפרקיך וניבדוק וכן אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר ואס' אין זנים כלל זלא סימנים ודאי נשרו וגם לשון חוששין נמי משמע דליכא אלא חששא בעלמא ולא שודאי נשרו ומשום דלא שכיח עיבור זלא סימנים לא מנינו חמתו ממאנא דחוששים לסימנים כדמסיק ואזיל ולהכי קאמר נמי רבה בר ליואי תוך הזמן הזה היא מתה ועובריה מת אע"פ דפעתים מיה כיון דלא שכיח וצברייתא דרז ציצי דנקט שמא תמות צציל מעשוס ואע"ג דנשה צציל ליואי לא נהי למיינקט לרבה צציל מיעוטא וא"ת ומנין לו לגמרא דרז זכיד לא צעי למימר דאין זנים כלל זלא סימנים כדמשמע בזילתיה וי"ל דאס' אין זנים כלל זלא סימנים צא למימר א"כ כמאי אמתא לפלוגי ארזי ספרא כיון דלדידה נמי אין זנים כלל זלא סימנים כמו לרז ספרא אלא ודאי אמתא למימר דאין הצנים סימן גדלות אלא השערות וכי ליכא שערות לא מחזקינן לה ודאי גדולה ולהכי פריך ולצדוק ומשני חוששין שמא נשרו וחוששין לה צספק גדולה לענין חליה וקדושין דאורייתא ולענין עושנין ומילי טוצא וצקונטרס פי' לסצר רז זכיד דמוך הזמן כללחזר הזמן דלא כללחזא נראה לר"י דבעלמא מורה רז זכיד דמוך הזמן כלפני הזמן ואשני הכא דע"י זנים חצינן לסימנים כאליו הם לאחר זמן כדפרישית נמי לרז ספרא:

ר"ב וביד אמר אין בנים בלא סימנים ובידוק חיישינן שמא נשרו הניחא למ"ד חוששין אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא לזימור אפי' למ"ד אין חוששין משום עזר לידה חיישינן: כיצד פוטרות צרותיהן וכו': מנהגי מילי אמר רב יהודה דאמר קרא ל'צרו' התורה ריבתה צרות הרבה ר'ב אשי אמר סברא היא צרה מ"ט אסירא בדבוקום ערוה קיימא צרת צרה נמי במקום ערוה קיימא: כיצד אם מתו הן כו': או אפילו כנס ולבסוף גירש ורמינהו ג' אחים שנים מהן נשואים ב' אחיות ואחד נשוי נכרית גירש אחד מבגלי אחיות ואתה ומת הנשוי נכרית ובנסה המגרש ומת זו היא שאמרו שאם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות טעמא דגירש ואח"כ כנס אבל כנס ואח"כ גירש לא ר' ירמיה ר'בא ר' תנא סבר ג' נשואין הראשונים מפילים רבא ר' תנא סבר ג' נשואין הראשונים מפילים רבא ר' תנא סבר ג' נשואין הראשונים מפילים רבא ר' תנאי: וכל שיכולה לזמן: ותמאן השתא ותתייבב לימא מסייעא ליה לרבי אושעיא ר' דא"ר אושעיא ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו לא צרת ערוה שאני ר' דתני רמי בר יחזקאל מיאנה בבגל מותרת לאביו מיאנה ביבם אסורה לאביו אלמא משעת נפילה נראית ככלתו הכא נמי משעת נפילה נראית כצרת בתו: בתנאי' שש עריות חמורות מאלו מפני שגשואות לאחריים צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו ואחות אביו אחותו מאביו ואשת אחי אביו ואשת אחיו מאביו בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים חלצו

דאי צדקה קמי לידה ולא אשכחן דאיכא לזימור דנשרו משום זכיד עיבור ואי היה מפרש מילתיה דרז זכיד לידה זנים זלא סימנים קאמר הוי אמי שפיך הא דנקט זכיד לידה ולא היינו צריכים לומר משום זכיד עיבור חיישינן אכל אי אפשר לומר כן דא"כ לא הוי משני מידי לרבה בר ליואי: מתה בתו או נתגרשה. הא דלא נקט מיאנה או שנמאלת אילונית משום דמתני' אמתא לאשמועינן אפילו כנס ולבסוף גירש ומיאנה או שנמאלת אילונית אין שום חדוש דצטלו להו קידושי קמאי וכך לי כנס ולבסוף מיאנה כמו מיאנה ולבסוף כנס א"י משום דקאי אצחת מכל העריות האלו ומיאנה או שנמאלת אילונית לא שייך בכל העריות:

ש"ש אהים שנים וכו'. לקמן דפרק ד' אחים (דף ג' ד"ה גירש) אפרש לה אמאי נקט שלשה אחים: נשואין הראשונים כפי'א"ב. הכא לא הוה שייך למיינקט הראשונים דליכא הכא תרי נשואין ומשום היא דפרקי' צ"ש (לקמן קה): נקט הכי דתנן המגרש ההשה והחזירה מותרת ליבם ור"א אוסר ומפרש התם טעמא דר"א משום דמספקא ליה אי מיתה מפלת אי נישואים הראשונים מפילים: תמאן השתא ותתייבב כו'. ואפי' לר"ג דלית ליה מלמדין את הקטנה שתמאן לקמן צ"ש צ"ש (דף קט). היינו להוילאי מבועלה א"י פריך דהיכא דמיאנה תתייבב לרמיה ומתני' משמע דאין לה תקנה אלא בחליה: צרת ערוה שאני כו'. הי"ג צעת נפילה נראית כצרת בתו וא"ת ומנא ליה דטעמא דרמי בר יחזקאל משום דצעת נפילה נראית ככלתו דלמנא טעמא דרמי בר יחזקאל גופיה משום דרבי אושעיא דאינה ממאנת לזיקתו וי"ל דע"כ טעמא דרמי בר יחזקאל משום דצעת נפילה נראית ככלתו ככלתו שריא לאו לעלמא וא"ת א"כ תקשה צרייתא דרמי בר יחזקאל לר' אושעיא ומירך הר"ר משה כהן דאיכא למימר דמיירי כשחללה והכי שריא לעלמא ולא משום דממאנת לזיקתו א"י כשמיאנה ציבם אחר שנתייבבה דליכא זיקה ומ"מ אסורה לאציו משום דצעת נפילה נראית ככלתו:

אין זנים זלא סימנים. והיולדת צקטנות חוקה הציאה סימנים ומשהציאה סימנים בתוך צ"ג לא תמאן דהני סימנים גמורים יננהו דמ"ל לרז זכיד מוך זמן כללחזר זמן לענין סימן ולא אמרינן שומא יננהו: הניחא למ"ד כו'. פלוגמא צ"פ יואל דופן(מה דף מו):

מנא הני מילי. דלרת רתמה פטורה: נתגרשו לרופינן מותרות. ואפי' כנס אחיו את הנכרית ולבסוף גירש את צת אחיו דהוה להו צרות זו לזו קודם גירושין אפי' קשרינן ליה לייבומי כדקתני ומתה צתו או נתגרשה הואיל ובצעת נפילה לא הוה צרות זו לזו: וננסה המגרש ומת. ונפלה נכרית לפני שלשי ששאי אחות אשתו של (א) זו הראשונה דהיא לרז צרת אחות אשה משנתגרשה לרופינן מותרות הואיל ולא היתה אחות אשתו של זה ראה נכרית זו שקודם נשואים של זה נתגרשה: פגמא. קשיין אהדדי: האי סגא. דמתני' סבר מיתה הצעל מפלת נשוי לייבום הלכך אפי' כנס ולבסוף גירש כיון דצעת מיתה לאו צרת הבת היא שריא: ופגמא. וצרייתא סבר נישואין הראשונים שהאשה נשאת לצעלה מפילי סתם לייבום הלכך משנעשית צרת ערוה שעה אחת אסורה עולמית: זו דמתני' דהכא דכנס ולבסוף גירש מותרת כדקתני ומתה צתו או נתגרשה ואין צ"ל זו דג' אחים דגירש ולבסוף כנס: וסמאן. הערוה השתא ותאמר אי איפשי כדקדושין שקדשוני אמני ואני לצעלי המת ותעקור קידושין הראשונים ותתייבב לרמה: ממאנת למאמרו. הא דמתא לקמן צ"ש צ"ש וז"ה אורמיס צבעל ויבס: למאמרו. הוא דממאנת שחם עשה היבם מאמר ציבמה קטנה ומיאנה זו מפקיע מילין את המאמר וחורה לזיקה לבה ותולנת. ואע"ג דגדולה ששעה זה מאמר ולא ראה לכנס קי"ל צ"פ ר"ג (לקמן דף נ:)

נראה שיש בזה חוקה והוא שהאשה נשאת לצעלה מפילי סתם לייבום הלכך משנעשית צרת ערוה שעה אחת אסורה עולמית: זו דמתני' דהכא דכנס ולבסוף גירש מותרת כדקתני ומתה צתו או נתגרשה ואין צ"ל זו דג' אחים דגירש ולבסוף כנס: וסמאן. הערוה השתא ותאמר אי איפשי כדקדושין שקדשוני אמני ואני לצעלי המת ותעקור קידושין הראשונים ותתייבב לרמה: ממאנת למאמרו. הא דמתא לקמן צ"ש צ"ש וז"ה אורמיס צבעל ויבס: למאמרו. הוא דממאנת שחם עשה היבם מאמר ציבמה קטנה ומיאנה זו מפקיע מילין את המאמר וחורה לזיקה לבה ותולנת. ואע"ג דגדולה ששעה זה מאמר ולא ראה לכנס קי"ל צ"פ ר"ג (לקמן דף נ:)

נשואים ראשונים והוא הפקיע זיקת ייבום וללאה זלא חליה. הי"ג גבי ערוה לא עקרי את הניחא שהשחל לנשואין קמאי למישרי לרמה: צרת ערוה אציו. רבן גורו של תמאן לייבומי לרמה דלא לזולוי צרת ערוה דלמא אחי למישרי: מיאנה. כלתו צבעלה מותרת לחמייה דעקרתה לנישואיה והיא כמפוסת צנו ומותרת לו. אכל מת צנו צעלה הראשון ומיאנה ציקת יבם אע"ג דנשואין קמאי עקרה אסורה לאציו. אלמא משעת נפילה כלתו היא משעה שנפלה להתייבב ועוקקה ליבם מחמת נישואין הראשונים נראים אמת נישואין גמורים למיחוי אשת המת וכלתו של זה: הי"ג. צרת ערוה משעת נפילה שנוקקה הבת ליבם (א) למאן צו מחמת קידושי ראשון נראים נישואים גמורים למיחוי אשת המת וצרתה צרת הבת ואי שרית ליה אחי למישרי צרת הבת צעלמא: בתנאי' שש עריות. יש שחמורות מאלו ומיהו חומר שלהן שגשואות לאחריים ואין יכולין להנשא לאחיו מאביו ואס' מתו צעליהן שהן (א) נכריות אכל זה לרופינן מותרות להנשא לזה: אמו אינה יכולה להנשא לאחיו של זה מאביו שהרי היא לו אשת האב וכן אשת האב ואחות אציו (א) ואשת אחיו מאביו שהיו לו זנים ואשת אחי אציו כולן אסורות לאחיו מאביו כסם שאסורות עליו ואין בהן ג' ייבום על זה לעולם ואס' נישוא לאחריים ולהם נשים אחרות ומתו מותרות לישא לזה שאין צרת ערוה אסורה אלא כשנפלה לייבום עם הערוה פעם אחת שכיון שפטרה לרמה ערוה עמדה עולמית צאיסור אשת אח שיס לה זנים: צ"ש מטירים. צרת ערוה להתייבב לאחיו דלית להו הך דרשא דלצרו:

א) לעיל ג' (א) לקמן ג', (א) וצ"ל את אשתו, (ד) [לקמן ג']; (ה) [שם צ"ב]; ושי"מ ועי' מוס' מכות עה: ד"ה גדרל, (ו) [שם עירובין ע' ר"ע]; (ז) לעיל ג': (ח) מכות נה. הרי"ה ג': (ט) [לקמן קה]; (י) לקמן קה. קידושין מה ע"ש, (יא) לעיל ג': (יב) לקמן קה; (יג) [שם ג': (יד) לעיל ג']; (טו) לקמן טו. עריות פ"ד מ"ה, (טז) ג"א כהנא, (יז) דף קה; (יח) לעיל ג', (יט) לעיל ג'.

גליון הש"ס
גמ' רב אשי אמר סברא היא. ע' לעיל דף ג'. ע"א מדה' עד סוף: שם נשואין הראשונים כפוליה. לקמן דף טו ע"כ: שם ה"ג משעת נפילה. עי' לקמן דף טו ע"א מדה' אי כרמי אלוזר:

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה וננסה וכו' על זה הראשונה דהיא לרמה צרת: (ב) ד"ה למאמרו וכו' צ"פ ר"ג דצריכה: (ג) ד"ה הכא נמי וכו' ליבם והצריכה למאן שן: (ד) ד"ה שש וכו' ונתנו כברים אכל זה: (ה) ד"ה אמו וכו' ואחות אציו ואחותו מאביו ואשת אחיו: (ו) תוס' ד"ה רוב זכיד וכו' ומיהו זמנין איהא מדפרקי:

מוסף רש"י
לצרו. צרות הרבה משמע, מלחא כתיב לצור (יער ג'). ובנסה המגרש ומת. מותרת זו להנשא שהיה עד שלא כנסה גירש את הראשונה שהיא ערוה ולא הינה צרתה מעולם (לקמן ל.). תבא. קשה אהדדי ב"ק חו: מחובות שהו).